

Wspomnienia

Прафесар Аляксандар Баршчэўскі (2.11.1930–27.03.2022)

27 сакавіка 2022 г. на 92 годзе жыцця памёр Аляксандар Баршчэўскі, прафесар кафедры беларусістыкі Варшаўскага ўніверсітэта, беларускі паэт, літаратуразнавец, публіцыст, перакладнік, фалькларыст, педагог, грамадска-культурны дзеяч.

Аляксандар Баршчэўскі нарадзіўся 2 лістапада 1930 г. у вёсцы Бандары ў гміне Міхалова на Беласточчыне. Пасля вайны, закончыўшы ў 1949 г. агульнаадукацыйную школу, ён вучыўся спачатку на падрыхтоўчых курсах пры Люблінскім універсітэце, а пасля стаў студэнтам універсітэта ў Лодзі, дзе ў 1951–1955 гг. набываў веды ў галіне расейскае філалогіі.

Калі ў 1956 г. у Варшаўскім універсітэце была ўтвораная кафедра беларускае філалогіі, Аляксандар Баршчэўскі становіцца ейным выкладнікам. У 1966 г. ён абараніў у Варшаўскім універсітэце кандыдацкую дысертцыю (prace doktorską) на тэму *Творчасць Якуба Коласа 1906–1930 гадоў* (*Jakub Kołas – dzieje twórczości 1906–1930*), напісаную пад кіраўніцтвам прафесара Мар’яна Якубца. Навуковую ступень доктара філалагічных навук (doktora habilitowanego) Аляксандар Баршчэўскі атрымаў за працу *Беларускія абрады і фальклор усходняе Беласточчыны* (*Białoruska obrzędność i folklor wschodniej Białostoczczyzny*) у 1986 г.

Значны розгалас сярод беларускае навуковае супольнасці мела кніжка Ігнат Дварчанін – беларускі палітык і навуковец (*Ignacy Dworczanin – białoruski polityk i uczonec*, 1990), напісаная Аляксандрам Баршчэўскім у суаўтарстве з Аляксандрай Бергман і Ежы Тамашэўскім.

Наступная, напісаная па-беларуску манаграфія Аляксандра Баршчэўскага – *Творцы беларускага літаратурнага руху ў Польшчы. 1958–1998* – убачыла свет у Мінску ў 2001 г. і сталася падставаю атрымання ў 2002 г. навуковага тытула прафесара.

Актыўна займаўся Аляксандар Баршчэўскі навуковымі даследаваннямі ў наступным дзесяцігоддзі: у 2003–2013 гг. ён апублікаваў манаграфію *Беларуская эміграцыйная пісьмовасць* (ч. 1, Варшава 2004), больш за трыццаць артыкулаў у польскіх і беларускіх часопісах і зборніках, а таксама браў удзел у шматлікіх міжнародных канферэнцыях.

Прафесар Аляксандар Баршчэўскі быў звязаны з кафедрай беларускай філалогіі (з 2005 г. – кафедрай беларусістыкі) амаль 60 гадоў (1956–2014), цягам амаль 30 гадоў (1975–2004) з’яўляўся яе загадчыкам. З думкай пра студэнтаў і выкладнікаў кафедры ён падрыхтаваў шэраг матэрыялаў па гісторыі даўняе і сучаснае беларускае літаратуры. Прафесар – аўтар цыклу артыкулаў *Беларуская літаратура і беларускі фальклор* (1965–1988), што друкаваўся ў штотыднёвіку “Ніва” і “Беларускім каляндары”, універсітэцкіх падручнікаў *Гісторыя беларускай літаратуры. Фальклор* (1976), *Гісторыя беларускай літаратуры. Письменнасць Кіеўскай Русі і Вялікага Княства Літоўскага* (1981) ды інш.

Навуковую і дыдактычную працу прафесар Аляксандар Баршчэўскі гарманічна палучаў з грамадскаю дзейнасцю. З першых дзён існавання (1956) з’яўляўся сябрам Беларускага грамадска-культурнага таварыства ў Польшчы (Białoruskie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne w Polsce), грамадскае арганізацыі беларусаў у Польшчы, якая праводзіць культурна-асветную работу сярод беларускага насельніцтва. У 1984–1992 гг. ён займаў пасаду старшыні Таварыства, а ў 1960–1974 і 1982–1986 гг. з’яўляўся старшынёю аддзела Таварыства – Беларускага літаратурнага аб’яднання “Белавежа”.

На пачатку 1990-х гг. Аляксандар Баршчэўскі быў адным з ініцыятараў заснавання Польскага беларусазнаўчага таварыства (Polskie Towarzystwo Białorutenistyczne) і яго першым старшынёю. У 1995–2005 гг. з’яўляўся віцэ-прэзідэнтам Міжнароднай асацыяцыі беларусістаў.

Належыць згадаць і пра рупнасць Аляксандра Баршчэўскага ў справе арганізацыі Алімпіяды па беларускай мове ў Польшчы (Olimpiady Języka Białoruskiego w Polsce), старшынёю Галоўнага камітэта якое ён быў цягам 20 гадоў (1993–2013).

У 1998 г. Аляксандар Баршчэўскі стаў ініцыятарам і першым рэдактарам (разам з Альбертам Барташэвічам) часопіса кафедры беларускай філалогіі “Acta Albaruthenica”.

Асобная старонка біяграфіі Аляксандра Баршчэўскага – літаратурная дзейнасць. Як паэт Алесь Барскі, ён дэбютаваў у 1956 г. на старонках штотыднёвіка “Ніва”; у гэтым выданні друкаваў свае вершы (а таксама іншыя тэксты) цягам паўстагоддзя. Выйшлі ў свет паэтычныя зборнікі: *Белавежскія матывы* (Беласток 1962), *Жнівень слоў* (Беласток 1967), *Мой бераг* (Мінск 1975), *Блізкасць далёкага* (Беласток 1983), *Лірычны пульс* (Мінск 1987), а таксама зборнікі выбранага: *Выбраныя творы* (Мінск 2011) ды *“І толькі ў мове роднай буду вечны...”* (Варшава 2015); зборнік абразкоў, артыкулаў, дарожных нататак *З пабачанага і перажытага* (Мінск 1992). А. Баршчэўскі перакладаў на польскую мову беларускія, украінскія ды расейскія казкі (*Diabelskie skrzypce*, 1973; *Niewyczerpany*

dzban, 1976; *Diabelskie wesele*, 2013; *Mocarni czarodzieje*, 1984; *Zakłęte barwy stepu*, 1987) і беларускую паэзію (Янкі Купалы, Аляксея Пысіна і інш.).

Аляксандар Баршчэўскі меў вялікі аўтарытэт як у акадэмічным асяроддзі, так і ў беларускіх і польскіх літаратурных колах.

Шаноўны Прафесар, Ты назаўсёды застанешся ў нашай памяці як выдатны паэт, навуковец і добры чалавек.

Рэдакцыя часопіса "Acta Albaruthenica"